

IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLARGA KIRISH IMTIHONIDAGI MUAMMOLI MASALARNI YECHISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH UCHUN TAVSIYALAR

Erkinjonov Hurmatillo Izzatillo o'g'li

Toshkent shahrii, Mirzo Ulug'bek tumanidagi I.M.Gubkin nomidagi Rossiya davlat neft va gaz universiteti Toshkent shahridagi filialining 2-kurs talabasi, "Nikhal education" o'quv markazining Matematika ustози.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada matematikadagi muammoli masalarni yechishdagi eng samarali va qulay usullar bayon etilgan bo'lib, bundan asosan kichik sinfdagi va ixtisoslashtirilgan maktablarga tayyorgarlik ko'rayotgan o'quvchilar uchun foydali hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *Tasavvur, O'yinlar, ensklopediya,*

Hozirgi kunda ko'plab ota onalar o'z farzandlarini istiqbolli kelajak bilan ta'minlash maqsadida ko'plab yurtimizdagi ixtisoslashtirilgan maktablarga kiritish uchun harakat qilmoqda. Bu albatda tayyorgarlik ko'rayotgan bolalardan o'ziga yarasha mashaqqat va kuchli bilim talab qiladi.

Hozirda bolalar ixtisoslashtirilgan maktablarga kirish uchun astoydil harakat qilmoqdalar va albatda ular matematikadan ko'plab bilimlarni egallashga harakat qilmoqdalar. Bugungi kunda bolalarni zamonaviy matematik bilimni berish maqsadida ixtisoslashtirilgan maktab imtihonlarini ham bolaning faqatgina matematik bilimini baholash emas balki yoshlarda tanqidiy va tahliliy fikrini ham sinash maqsadida umumiy ma'noda matematikadan uzoqlashmagan xolda hozirda muammoli masalar nomli tanqidiy, mantiqiy matematika birlashmasi joriy etildi. Bu dastur anchagina chuqur o'ylangan bo'lib bu orqali bolalarni birgina muammoli masalarni yechish bo'limi orqali o'qib tushunish, umumilliy tushunchalardan foydalanish, hamda tahlil qila olishlik qobiliyatini bilish, tasavvur qobiliyati 3D fikirlashlarini tahlil qilib olmoqda.

Xo'sh bu qanchalik to'g'ri va bunga qanday tayyorgarlik orqali shu darajaga chiqish mumkin?

Bu savolga o'zimning 2 yillik tajribamdan kelib chiqqan holda javob bera olaman. Ko'plab misollarda o'quvchidan matematikaning hisob kitob bo'limidan ustun o'laroq bolaning tasavvur va tahlil qilish qobiliyatini sinash ilgari surilgan. Shunday ekan bolalarda bunday iste'dodni rivojlantirish uchun avvalo ko'proq kitob o'qishlik hamda uni tushuna olishlik kerak va bolada ko'proq ma'lumotga ega bo'la oladigon kitoblar bo'lishligi tahsinga loyiq. Bunga misol tariqasida bolalar ensklopediyasi juda ahamiyatga ega

sanaladi. Shu orqali bola o'zida o'qib tushunish qobiliyatini hamda undagi mantiqni anglab yeta olishlik qobiliyatini o'zida mujassam eta oladi.

Bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantish orqali ham ularda muammoli masalarni yecha olishlik imkonini beradi.

Mantiqiy fikrlashning rivojlanishi, har bir kishiga, yoshidan qat'i nazar, zarurdir. Mantiqiy fikrlash qobiliyati sizni tezroq qaror qabul qilish, mantiqiy zanjirlar yaratish, turli ob'ektlar orasidagi munosabatlarni topish va natijani qisqa muddatda oldindan belgilash imkonini beradi. Bundan tashqari, har bir kishi boshqalarning xatti-harakatlarini tahlil qilib, ularning harakatlarining sabablarini aniqlay oladigan rivojlangan mantiqiy fikrlash orqali. Va bu tug'ma sovg'a emas, balki maxsus tadbirlar, o'yinlar va mashqlar orqali erishiladigan qobiliyatdir. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning ba'zi usullarini ko'rib chiqamiz.

1. ortiqcha narsani yo'qotish uchun mashq qiling. Masalan, bu qatorda mantiqan to'g'ri kelmaydigan so'zni topish kerak: qo'pol, bulfinch, tit, burgut, lok.

Burgut ortiqcha emas, chunki bu misolda boshqalardan farqli o'laroq, faqat yirtqich qushdir.

2. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning eng keng tarqalgan usullaridan biri **ketma-ketlikni aniqlash mashqlari**. Doimiy konkretlarni konkret dan umumiyga qurishingiz kerak. Masalan: o'g'il, bola, bola, kichik bola. Bunda izchillik bo'lishi kerak: o'g'il, kichik bola, bola, bola. Biz aniqroq tushunchalardan boshlaymiz va asta-sekin umumiy natijaga erishamiz. Muntazamlik uchun mashqlar mantiqiy zanjirlarni qanday yaratishni o'rganishga yordam beradi.

4. **Bulmachalar yaratish**. Bu mashq mantiq emas, balki tasavvurni rivojlantiradi. Siz xohlagan mavzuni taqdim etishingiz va uning xislatlari bilan bilib olishingiz kerak. Aytaylik: "Oyoqlar sog'lom, fil kabi. Nima uchun u bormayapti?". Javob: haykal.

Virtual-mantiqiy fikrlashni rivojlantirish maqsadlari. Ushbu mashqlar, sizda bir so'z yoki muayyan harflar to'plamidan iloji boricha ko'proq so'zlarni yozish kerak.

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning ko'plab boshqa usullari mavjud: maxsus adabiyot, jumboq va jumboq, ish stoli va kompyuter o'yinlari. Masalan, "Minesweeper", "Scrabble" va shaxmat. Yaxshiyamki, endi shaxmatda siz raqibni topish vazifasini ancha engillashtiradigan o'ynashingiz mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, matematikadagi muammoli masalalarni yechishda ko'proq kitob o'qish va yuqoridagi o'yinlar ham yaxshi samara beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOT RO'YXATI:

1. <https://dzen.ru/?clid=2484969-17&from=chromehp&win=563&yredirect=true>